

Naučnice u društvu

Women Scholars
and Scientists in Society

Urednice:
Lada Stevanović
Mladena Prelić
Miroslava Lukić Krstanović

Institute of Ethnography SASA

WOMEN SCHOLARS AND SCIENTISTS IN SOCIETY

Proceedings from the Conference Held on 11–13 February 2020,
at Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade

Editors:

Lada Stevanović

Mladena Prelić

Miroslava Lukić Krstanović

Belgrade 2020

Etnografski institut SANU

NAUČNICE U DRUŠTVU

Radovi sa konferencije održane od 11. do 13. februara 2020.
u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti u Beogradu

Urednice:

Lada Stevanović

Mladena Prelić

Miroslava Lukić Krstanović

Beograd 2020

Programski odbor konferencije *Naučnice u društvu*:

Akademik Vladimir S. Kostić, predsednik SANU

Akademik Nada Milošević Đorđević

Prof. dr Tanja Ćirković Veličković, dopisni član SANU

Prof. dr Ljubinka Trgovčević

Prof. dr Mirjana Rašević

Izdavač:

Etnografski institut SANU

Kneza Mihaila 36/IV, Beograd, tel. 011 2636-804

e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs

<http://www.etno-institut.co.rs>

Za izdavača: Dragana Radojičić

Urednice:

Lada Stevanović

Mladena Prelić

Miroslava Lukić Krstanović

Recenzenti:

prof. dr Ljubinka Trgovčević

prof. dr Jelena Đorđević

dr Srđan Radović

Lektura i korektura (srpski jezik): Ivana Ralović

Prevod, lektura i korektura (engleski jezik): Obrazovni centar ILAS i autori

Dizajn korica: Dimitar Vuksanov

Priprema za štampu: Davor Palčić

Štampa: 4Print Studio

Tiraž: 300 primeraka

ISBN 978-86-7587-106-4

*Zbornik Naučnice u društvu: radovi sa konferencije održane od 11. do 13. februara u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti u Beogradu, predstavlja jedan od rezultata projekta *Položaj naučnica u društvu i na tržištu rada u Srbiji* Etnografskog instituta SANU. Projekat je podržan u okviru Programa participacije Uneska 2018/2019.*

SADRŽAJ

Predgovor	11
-----------------	----

I. NAUČNICE U/O DRUŠTVU

Dragana Popović	
Borba za osvojeno: istraživačice u prirodnim naukama . . .	19
Marijana Pajvančić	
Rodna ravnopravnost u nauci – jednake mogućnosti	
i posebne mere	29
Jelena Petrović	
Feministička teorija i praksa: (dis)kontinuirano	
prevazilaženje granica	41
Sanja Lazarević Radak	
„Patriotkinje, domaćice, majke i lepotice“:	
trivijalizacija vesti o naučnicama u Srbiji	51
Tatjana Rosić Ilić	
Moć, umrežavanje i prakse otpora rodnom režimu	
u polju naučnoistraživačkog rada	57
Daša Duhaček, Milica Miražić	
Rodna perspektiva u nastavi na Univerzitetu u Beogradu .	73
Jelena Čeriman, Irena Fiket	
Intra-family Engagement? A Study of Female Academic	
Staff at the University of Belgrade	89
Isidora Jarić	
Da li rod umanjuje karijerne potencijale žena	
u akademskoj profesiji? Studija slučaja polja	
visokog obrazovanja u Srbiji	99

II. NAUČNE DISCIPLINE I RODNA RAVNOPRAVNOST

Dubravka Đurić	
Ažinova škola poezije: konstrukcija istorije i budućnost <i>druge linije</i>	113
Olga Atanacković	
Žene u astrofizici	121
Senka Gavranov, Aleksandra Izgarjan, Slobodanka Markov	
Zastupljenost žena u STEM naukama: oblast matematike u periodu od 1980-ih do 2010-ih godina	131
Zorica Mršević	
Strategije akterki feminističke jurisprudencije	141
Vladislava Gordić Petković	
Vrednovanje ženskog stvaralaštva i kritičkog doprinosa žena u nauci o književnosti	155
Lada Stevanović	
Istorijska antropologija žena na Balkanu: metodologija i škola Svetlane Slapšak	163
Magdalena Sztandara	
Angažovanje na etnografskom terenu: pozicioniranje, identiteti i aktivnosti	171
Aleksandra Pavićević	
Da li u antropologiji postoje <i>ženske</i> teme? Prilog kritičkoj istoriji discipline	181
Svenka Savić	
Centar za rodne studije Univerziteta u Novom Sadu: doktorske studije	191

III. REGIONALNE I GLOBALNE PARALELE

Ana Luleva	
Does Gender Matter? Current Academic and Public Discourses in Bulgaria	213

Mirjana Prošić-Dvornić	
What Can Women Do: Making the Hidden Women's Culture Visible	221
Vladana Vukojević	
Gender Equality at Research and Higher Education Institutions in Sweden and Strategies for Achieving Equal Opportunities	233

IV. FEMINISTIČKO ZNANJE I OBRAZOVANJE KROZ ISTORIJU

Jelena Batinić	
Žensko pitanje, obrazovanje i jugoslovenska država u revolucionarnom periodu 1942–1953	255
Sanja Petrović Todosijević	
Socijalistička učiteljica – novo lice roda	263
Adriana Zaharijević	
Socijalizam i feminizam na <i>Istoku</i>: neobični slučaj Jugoslavije	273
Stanislava Barać	
Feminističke studije periodike u Institutu za književnost i umetnost	283
Jelena Milinković	
Savremeno proučavanje feminističkih časopisa: <i>Ženski pokret</i> (1920–1938)	293
Žarka Svirčev	
Centar za ženske studije između dva svetska rata	301
Ana Kolarić	
Feminističko znanje i pedagogija: ženska i feministička periodika u nastavi	309
Katarina Lončarević	
Feminističko znanje u visokoškolskom obrazovanju i naučnoj periodici	317

V. BITI NAUČNICA: INTERPRETACIJE

- Svetlana Slapšak
Bolje nacista nego žena: neki vidovi namernog zaboravljanja Anice Savić Rebac 333
- Ivana Bašić
Ksenija Atanasijević – autoportret u portretima 343
- Ivana Pantelić, Dragomir Bondžić
Život i rad Smilje Kostić-Joksić (1895–1981) profesorke Medicinskog fakulteta u Beogradu 351
- Margareta Bašaragin, Draga Gajić
Dr Margita Hercl (1900–1942): antifašistkinja i lekarka 361
- Gordana Stojaković
Palimpsest o Ani 373
- Sanja Kojić Mladenov
Marica Radojčić: naučnica i umetnica 391
- Ervina Dabižinović
Mileva Filipović – začetnica rodnog diskursa u Crnoj Gori 401
- Larisa Orlov Vilimonović
Između Lete i Mnemosine: slučaj jedne (ne)zaboravljene vizantološkinje 409
- Selena Rakočević, Mladena Prelić
Sestre Janković: pionirski rad na polju etnokoreologije .. 421
- Sonja Radivojević
Biti žensko u srpskoj tradicionalnoj i savremenoj kulturi: etnografski rad Miroslave Malešević kroz prizmu rodnog pitanja 431

VI. ZAVRŠNI OSVRT

Miroslava Lukić Krstanović

Biti žena u nauci – naučnica: problemi i perspektive.

O projektu Etnografskog instituta SANU pod

pokroviteljstvom Uneska 443

Istorijska antropologija žena na Balkanu: metodologija i škola Svetlane Slapšak

Važnost proučavanja ženske istorije i društvene uloge žena kroz istoriju neosporna je i godinama unazad to su teme kojima se počela posvećivati pažnja, naročito u okviru ženskih i rodni studija. Nevidljivost žena toliko je bila velika kroz istoriju da se ukazivanjem na ovaj problem otvorilo mnogo pitanja ne samo u istoriografiji, već i u različitim humanističkim disciplinama. Pojavila se potreba za novim metodologijama, jer postojeće epistemološke alatke nisu bile dovoljne niti adekvatne za teme na koje nisu ni računale. Ovaj rad predstaviće metodologiju istorijske antropologije balkanskih žena, koju je razvila Svetlana Slapšak iz istraživačkog pravca Francuske škole antropologije antičkih svetova, kojoj i sama pripada.

Ključne reči: balkanske žene, antropologija, istorija, Svetlana Slapšak, metodologija.

U radu ću se baviti školom i metodologijom istraživanja žena na Balkanu koje je razvila Svetlana Slapšak. Ovu školu mišljenja i pristup proučavanju balkanskih žena Svetlana Slapšak razvila je u Ljubljani gde je predavala i to na Filozofskom fakultetu kao i na ISH-u (Institutum Studiorum Humanitatis), fakultetu za postdiplomske studije gde je osnovala i vodila programe antropologije roda i istorijske antropologije antičkih svetova.

Metodologija o kojoj je reč izronila je iz različitih istraživačkih i pedagoških pristupa i iskustava Svetlane Slapšak. Pored toga, mislim da je u velikoj meri na istraživački i pedagoški rad Svetlane Slapšak uticalo i njeno bogato nomadsko iskustvo. Pri tome, nije reč samo o fizičkom iskustvu pomeranja, selidbe, života i rada u različitim sredinama koje Svetlana Slapšak svakako ima (živela je i radila u Beogradu, Ljubljani, Parizu, Njujorku itd.), već pre svega mislim na važnu figurativnu tehniku mišljenja koje podrazumeva zauzimanje različitih istraživačkih ali i subjekatskih pozicija koje vode konstantnoj promeni perspektiva posmatranja.

O nomadskom mišljenju i nomadskom subjektu pisala je filozofkinja i teoretičarka Rozi Brajdoti. Govoreći o nomadskom subjektu i nomadskoj svesti, ona izdvaja pojam figuracije koji koristi da označi načine razmišljanja koji su različiti i opiru se ustaljenoj ideji monolitnog fiksiranog subjekta koji

je zarobljen u dualističkom racionalnom modusu, funkcionišući na principu privilegovanja/deprivilegovanja. Preispitujući logocentrično mišljenje Brajdoti ističe da je neophodno istražiti i osmisлити drugačije načine prikazivanja i razmišljanja. Prihvatajući figuraciju „kao da“, nasuprot poststrukturalističkom muškom dominantnom toku misli (male-stream) poricanja, Brajdoti pristupa ovoj figuraciji kroz afirmaciju: fluidnih granica, posrednika i međuprostora. Ovaj modus koji je po pravilu preispitujući, nalikuje na parodiju – jednu od mogućih figuracija (Brajdoti 2003, 170). Upravo parodija, ali i konstantno pomeranje sopstvene pozicije, kao i preispitivanje kako svoje perspektive tako i predmeta tj. fokusa istraživanja koji se uvek iznova kontekstualizuju u granicama koje su promenljive i fluidne, značajne su odlike škole mišljenja Svetlane Slapšak.

Čini mi se da je na nomadsko mišljenje Svetlane Slapšak, koje pre svega počiva na ogromnoj intelektualnoj radoznalosti i živom duhu, uticalo i istraživačko iskustvo kretanja i kroz različite discipline (od klasičnih nauka i istorije jezika, do književnosti, kritičkih teorija, feminističkih teorija, antropologije antičkih svetova i antropologije roda), koje su vodile konstantnom preispitivanju sopstvene pozicije. Dakle, s jedne strane dobro poznavanje kritičke i feminističke teorije, izuzetno bogato iskustvo i ogromno znanje i poznavanje antičkih kultura u različitim razdobljima, na različitim mestima i kontekstima, ali i bavljenje raznovrsnim disciplinama nužno su razvijali svest o promenljivim epistemologijama i o promenama sistema mišljenja što je moralo prkositi ideji o postojanju monolitnog logocentričnog mišljenja. Posvećen istraživački duh Svetlane Slapšak prati njena radoznala, kreativna i slobodna priroda, što je upravo vodilo i vodi zanimljivim spojevima i preispitivanjima samih koncepata i istraživačkih pojmova. Tako u knjizi *Rod i Balkan* (2017) koju je napisala sa Marinom Matešić, Svetlana Slapšak predlaže da se pojam *rod* zameni pojmom *soj*. Reč je o turcizmu koji je prisutan u različitim balkanskim jezicima i koji nadilazi rodnu bipolarnost označavajući istovremeno i pluralizam i individualizam, a uz njega često stoji epitet „osoben“ i „poseban“. Ovakvih primera invencije termina Svetlane Slapšak je mnogo. Još jedan važan koncept u savremenoj teoriji mita izrastao na tragu Bartovih promišljanja, kao i rada Francuske antropološke škole, jeste *miturgija*: „mit je priča koju određuje kontekst i tehnika pričanja i slušanja/čitanja, a koja ne objašnjava, ne normira, ne legitimiše, ne usmerava, ne poučava, već samo zavodi i navodi na prepričavanje ali i na mišljenje“ (Slapšak 2013, 10).

Svetlana Slapšak navodi da je *mithourgia* grčka reč koja je u antici bila sinonim za *mythopoieia* (Liddle-Scott s. v. *mythourgeo*) sa značenjem veštine stvaranja mita. Ovaj termin Svetlana Slapšak uvela je u savremeno promi-

šljanje mita na predavanjima koje je držala u Parizu 1998/9, a prvi put ga je teorijski obrazložila 2010. godine u tekstu "A Cat on the Head: A Search for a New Word to Better Read Ancient Mythology", objavljenom u časopisu *I Quaderni del Ramo d'Oro*. Sam termin kao i njegova konceptualizacija, preispituju brojne teorije mita koje su od „mita napravile mit“. Iako nije direktno povezan sa izučavanjima roda, ovaj termin je važan utoliko što s jedne strane ukazuje na problem ideološke interpretacije mitova, a s druge strane oslobađa mit i pruža nam mogućnost da se njime poigramo. Oba pojma – *soj* i *miturgija* Svetlana Slapšak je osmislila zahvaljujući svojoj zadivljujućoj sposobnosti kombinovanja ogromnog znanja, maštovitosti i slobode. Antičkom miturgijom bavila se u knjigama: *Antička miturgija žene* (2013), *Ženske ikone antičkog sveta* (2006), *Muške ikone antičkog sveta* (2018a) i u knjizi *Antična miturgija* (2017).

Kada je o nomadskom stilu reč, on je prepoznatljiv i u neakademsko-akademskom diskursu Svetlane Slapšak. Definišući ovaj stil, Rozi Brajdoti ističe važnost osvajanja slobode u naučnom diskursu i odvažnost da se stalno prelaze granice ne samo između disciplina, što je nesumnjivo odlika rada Svetlane Slapšak, već i između stilova pisanja kako bi se preispitalo logocentrično akademsko pisanje koje je takođe uslovljeno patrijarhatom (Brajdoti 2003, 190). Ovaj stil pisanja Svetlane Slapšak više je osoben za njene knjige nego za akademske članke, a pretpostavljam da je posledica jednog važnog uverenja autorke, a to je da znanje ne sme biti privilegija manjine. Istovremeno, to je i odgovor i reakcija na banalizaciju medijske masovne kulture u kojoj živimo.

U nastavku ovog izlaganja pokušaću da mapiram metodološke trase i uticaje koji su najviše odredili istraživačke metode *istorijske antropologije roda na Balkanu*.

Ključni uticaj u ovoj metodologiji je antropološki i to onaj koji je izvršila Francuska škola antropologije antičkih svetova, tj. istraživači okupljeni oko Centra Luj Žerne (Louis Gernet) u Parizu, osnovanog 1975, na EHESS (L'École des hautes études en sciences sociales). Ova škola dobila je ime prema Luju Žerneu koji je bio njen rodonačelnik. Inače, on je osim antike studirao i sociologiju (i bio veoma blizak prijatelj Emila Dirkema). Osim filološkog pristupa, za njegova istraživanja ključna su interesovanja za društveni kontekst i institucije, a uključivanje ovih aspekata u tadašnja istraživanja antike bio je pionirski poduhvat (Стевановић 2018, 293). Međutim, Luj Žerne je po prirodi bio veoma stidljiv i introvertan čovek, tako da je za širenje njegovih ideja i uticaja bilo ključno kada su njegovi studenti, Žan-Pjer Vernan (Jean-Pierre Vernan) i Pjer Vidal-Nake (Pjer Emanuel Vidal-Nake), posthumno ponovo

objavili njegovu knjigu *Antropologija antičke Grčke*. Pored toga, nastavili su da razvijaju istraživanja i metodologiju u pravcu koji je Žerne zacrtao.

Svetlana Salpšak ne samo da je pratila rad ove škole, nego je i aktivno učestvovala u njenom radu – kako u Parizu u okviru spomenutog Centra, tako i dovođenjem predavača iz Centra Luj Žerne u Ljubljano, na ISH gde je predavala, naročito u toku 1990-ih i 2000-ih.

Kao bliska saradnica ovog Centra, Svetlana Slapšak je, sa fokusom istraživačkih interesovanja na feminističku teoriju i antropologiju roda i balkanskih žena, obogatila ovaj pristup. Ne treba izgubiti iz vida da se istovremeno u Americi mnogo toga počelo dešavati na polju ženskih antičkih studija (ancient women studies) i to je svakako imalo određeni uticaj. Međutim, ovaj istraživački pristup bio je zapravo metodološki konzervativniji nego pristup koji se negovao u Parizu.

Stoga ću se osvrnuti na pitanje šta je posebnost Francuske antropološke škole antičkih svetova i koje su to inovacije kojima je Svetlana Slapšak oplemenila ovaj pristup i učinila ga prikladnim za izučavanje istorije žena i roda na Balkanu.

Prvi krupan problem kome su antropolozi antike prišli nakon što se Žerne pozabavio izučavanjem antičkih institucija i ukazao na činjenicu koliko je mnogo različitih značenja između savremenih i antičkih institucija jeste zapravo pitanje kolonizacije antičke prošlosti i preispitivanje same ideje o antici kao kolevci evropske civilizacije. Naime, od 19. veka pa do danas odomaćila se ideja o tome da je antička Grčka kolevka naše civilizacije. Ova se tvrdnja potpuno prihvata nekritički, kako u akademskim krugovima tako i u svakodnevnoj komunikaciji. Iako je istina da grčkoj kulturi zaista dugujemo mnogo – pre svega njenoj scenskoj, političkoj i filozofskoj tradiciji, kultura koja se spominje uvek se glorifikuje i predstavlja kao uzvišena i klasična. Upravo tu je zanimljiv čvor u kome zapravo istorija Grčke postaje naša, tj. evropska kolevka (dakle, dolazi do kolonizacije prošlosti), dok se savremenim Greima često osporava istorijski kontinuitet. To je komplikovano pitanje i neophodno mu je pristupiti kritički, ali jedan od razloga za takvu tvrdnju leži u sledećem.

Naime, sve teme kojima su se bavile devetnaestovekovne studije antike i koje su zapravo učestvovala u izgradnji ove „uzvišene prošlosti“ jesu bile „uzvišene“: filozofija, arhitektura, retorika, pozorišna umetnost i sl. U ova istraživanja nisu bili uključeni oni koji su bili deo svakodnevice i u antičkom Grčkom društvu i koji nisu imali privilegovan položaj, što znači žene, ali i deca, stranci, robovi kao i sve ono što je bio deo njihovog svakodnevnog ži-

vota – popularna verovanja, odnosno narodna kultura i rituali, a upravo je ritualna sfera pripadala ženama.

Drugi postulat škole jeste da je antička kultura uporediva sa drugim kulturama, tj. da ne postoje više vredne i manje vredne kulture, već da upravo poređenje među kulturama može dovesti do razumevanja i prepoznavanja finesa u značenjima različitih društvenih fenomena i pojava.

Treće polazište je da se međusobno različiti pristupi ne isključuju i da je za razumevanje različitih fenomena uvek važno rekonstruisati kontekst, a to za izučavanje antike podrazumeva korišćenje svih raspoloživih izvora (pisanih, arheoloških, numizmatičkih, slika na vazama ili oružju itd).

Novina pristupa Svetlane Slapšak je takođe i „spasavanje“ od zaborava onih koji su dali značajan doprinos istraživanjima, ali njihov rad nikada nije bio međunarodno priznat. Jedna od ovakvih naučnica je Olga Frejdenberg (Ольга Михайловна Фрејденберг, 1890–1955) – ruska klasičarka i folkloristkinja koja je zapravo bila Žerneova savremenica. Zanimljivo je da su njih dvoje imali brojne slične ideje, da su se oboje interesovali za društvene promene i da su oboje bili svesni da nekritička primena savremenih značenja na antičke koncepte povlači za sobom brojna pogrešna čitanja, tj. učitavanja značenja. Njen rad je na Zapadu otkriven tek nedavno (kod nas je prevedena 1987. godine) i još uvek nije dobio zasluženu pažnju. Olga Frejdenberg je još u prvoj polovini 20. veka preispitivala Frojđov pristup antičkom mitu i naglasila da seksualnost koja ima ključno mesto u Frojđovoj psihoanalitičkoj teoriji u antici nije imala isto značenje kao danas. Naime, seksualnost i opscenost u grčkoj antici nisu bili nešto čega su se ljudi stideli, već su imali značajnu ulogu u ritualnom životu, naročito kultovima plodnosti i komediji. Dakle, seksualnost nije bila opterećena hrišćanskom krivicom i nečistoćom koje je zapravo Frojđ upisao u antički mit. Tek nekoliko decenija nakon Olge Frejdenberg, Vernan se pozabavio Frojđovom psihoanalitičkom teorijom, a seksualnost u antici postala je značajna tema za izučavanje rituala, ali i mesta koje su žene i muškarci imali u ritualnim praksama.

Druga novina i važnost ovog pristupa je prepoznavanje i rekonstruisanje ženskih glasova kroz istoriju Balkana. Reč je o zahtevnom zadatku, jer se radi o dvostrukoj tišini: jedna je posledica konstantnih napora da se ženski glas utiša i ne čuje, a druga je nastala zbog prećutkivanja i zaborava onih žena koje su uspele da se „probiju“ u javnost i čiji se glas u nekom trenutku ipak čuo. Istraživačke taktike za prekid ove tišine su različite i zavise od konteksta i raspoloživih izvora. Jedna od mogućnosti je biranje spleta različitih društvenih fenomena kojima se prilazi iz antropološke perspektive; oni se konceptualizuju, objašnjavaju u određenom kontekstu i postavljaju se kao

karike oko kojih se istražuje rod u antropološkoj i istorijskoj perspektivi koja ne isključuje savremenost. Ovo je naročito prepoznatljivo u knjigama *Mikra Theatrika 1: antropološki pogled na antično in sodobno gledališče* (2011b) i *Mikra Theatrika 2: antropološki eseji o gledališču in dramski tekst* (2018b) ili *Franc Kavčič in antika: pogled iz antropologije antičnih svetov* (2011a).

Još jedna značajna uloga u akademskom angažmanu Svetlane Slapšak je to da je bila ključna spona između istraživačica sa zapada i sa lokalnih, jugoslovenskih prostora u periodu oko 2000. godine kada je velikim evropskim projektom *Athena* (Thematic Network for Women's Studies) rukovodila Rozi Brajdoti o kojoj je već bilo reči i koja je imala istančan osećaj za važnost da se čuju različiti glasovi i da se, barem u feminističkim krugovima, izvrši dekolonizacija zapadnog diskursa. U to vreme, u zborniku *Thinking Differently: A Reader in European Women's Studies*, koji su uredile Gabrijele Griffin i Rozi Brajdoti, a koji je objavljen 2002. godine, zapaženo mesto imao je i članak Svetlane Slapšak pod nazivom "Identities under Threat on the Eastern Borders" u kome autorka naglašava da i na polju rodnih istraživanja i ženskih studija preti opasnost od dominantne, kolonizatorske perspektive istraživanja i da je stoga neophodno konstrukciju rodnih identiteta pažljivo smeštati u jasne društvene i kulturne kontekste (Slapšak 2002, 147). Ne samo da je ovo bilo postavljanje metodoloških smernica za nas „iznutra“ već i jedan snažan i uvažen metodološki stav na Zapadu. Nažalost, ovo nije bilo dovoljno da se izbori „bitka“ sa kolonizatorskim odnosima u okviru akademije i feminističkih istraživanja.

U ovom kratkom tekstu nije mi bila ideja da predstavim celokupni rad Svetlane Slapšak (niti bi to bilo moguće s obzirom na njen bogat opus), već da ukažem na metodološke putanje istraživanja roda i žena na Balkanu kroz istoriju koje je Svetlana Slapšak trasirala. Ovaj prikaz je nesumnjivo ograničen i mojom pozicijom tj. onim što je najviše uticalo na moj rad. Pretpostavljam da bi neka druga izlaganja izdvojila druge teorijske i metodološke putanje koje ja nisam uspeła da predstavim, a koje jesu deo škole Svetlane Slapšak.

Literatura

- Brajdoti, Rozi. 2006. „Putem nomadizma: uvod“. *ProFemina, časopis za žensku književnost i kulturu* 41–42:165–207.
- Matešić, Marina i Svetlana Slapšak. 2017. *Rod i Balkan. Porodnjavanje balkanizma. Putovanje do druge, s preprekama*. Zagreb: Durieux.

- Slapšak, Svetlana. 2002. "Identities under Threats of Eastern Borders". In *Thinking Differently: A Reader in European Women's Studies*, eds. Gabriele Griffin and Rosi Braidotti, 145–157. London: Zed Books.
- . 2006. *Ženske ikone antičkog sveta*. Beograd: XX vek.
- . 2011a. *Franc Kavčič in antika: pogled iz antropologije antičnih svetov*. Ljubljana: Narodna galerija.
- . 2011b. *Mikra theatrika 1: antropološki pogled na antično in sodobno gledališče*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- . 2013. *Antička miturgija: žene*. Beograd: XX vek.
- . 2017. *Antična miturgija*. Ljubljana: Beletrina.
- . 2018a. *Muške ikone antičkog sveta*. Beograd: XX vek.
- . 2018b. *Mikra theatrika 2: antropološki eseji o gledališču in dramski tekst*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- Стевановић, Лада. 2018. „Антропологија и антика: епистемолошка разилажења и сусрети“. *Гласник Етнoграфској институту САЛУ* LXVI: 287–302. DOI: 10.2298/GEI1802287S

Lada Stevanović

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA, BELGRADE

The Historical Anthropology of Balkan Women: Svetlana Slapšak's Methodology and School

The importance of studying women's history, and the social role of women throughout history, is indisputable and, over the years, these topics have received particular attention in the context of women's and gender studies. The invisibility of women has been so great throughout history that, by pointing to this problem, many questions have been raised not only in historiography, but in various humanities. The need for new methodologies has emerged because existing epistemological tools were either insufficient or inadequate for topics that they had never before considered.

In this paper the methodology of the historical anthropology of Balkan women, developed by Svetlana Slapšak from the research practices of the French School of Anthropology of the Ancient World, to which Slapšak herself belongs, will be introduced. An important methodological feature of this school is that, in the study of historical anthropology, it freely combines approaches, theories and disciplines, opening space not only for a new methodology and a more careful reconstruction of the historical context, but also for new topics, such as researching the marginalised – women, children, slaves, foreigners, etc. Focusing on this, Slapšak has developed a methodology for the historical anthropology of Balkan women, primarily aimed at recognising and reconstructing women's voices throughout history – both of those women who left their mark (although unrecorded in the chronicles and canons) and of anonymous actors whose voices were constantly muted. One of the possibilities of studying the invisibility of women and the inaudibility of the female voice is provided by myth – not, of course, as a historical source, but as a story that always carries within itself the dominant values of society.

Keywords: Balkan women, anthropology, history, Svetlana Slapšak, methodology.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

305-055.2(082)
001:929-055.2(082)

НАУЧНА конференција Научнице у друштву (2020 ; Београд)

Naučnice u društvu : radovi sa konferencije održane od 11. do 13. februara 2020. u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti u Beogradu / urednice Lada Stevanović, Mladena Prelić, Miroslava Lukić Krstanović. – Beograd : Etnografski institut SANU, 2020 (Beograd : 4print studio). – 456 str. : graf. prikazi, tabele ; 24 cm

Na spor. nasl. str: Women scholars and scientists in society. – „Zbornik ... predstavlja jedan od rezultata projekta Položaj naučnica u društvu i na tržištu rada u Srbiji Etnografskog instituta SANU. Projekat je podržan u okviru Programa Participacije Uneska 2018–2019.“ —> str. 5. – Radovi na srp. i engl. jeziku. – Tiraž 300. – Str. 11–15: Predgovor / Urednice. – Napomene i bibliografske reference uz radove. – Bibliografija uz svaki rad. – Summaries.

ISBN 978-86-7587-106-4

- a) Жене – Наука – Зборници
- b) Научнице – Дискриминација – Зборници

COBISS.SR-ID 29027849